

Koldingbogen

- ÅRSTAL:** 1999
- FORFATTER:** Birgitte Dedenroth-Schou
- TITEL:** Bollerups Planteskole
- KORT RESUME:** Planteskolens historie 1946-76

Bollerups Planteskole

Af Birgitte Dedenroth-Schou

Kolding har siden begyndelsen af 1900-tallet haft betydelige planteskoler. Aksel Olsens far, Thomas Olsen, havde en stor planteskole på Ejlersvej kaldet Kolding Planteskole, og bag ved Munkenborg Kro lå Søndergårds Planteskole. Senere kom Pallesens Planteskole på Vejlevej, Nygårds Planteskole på Galgebjergvej, Frede Olsens Planteskole ved Kastanie Allé, Aksel Olsens Planteskole ved Agtrupvej (Brændkjærhøj), Marius Christensens Planteskole på Norgesvej og Karl G. Hansens Planteskole, der lå på begge sider af Vejlevej.

I 1936, da Bollerup kom til byen, var Søndergårds Planteskole og Thomas Olsens Planteskole nedlagt, men Vejlevej var én stor planteskole. Næsten alle planteskolerne havde ca. 20 tdr. land hver, så omkring 100 tdr. land jord ved Vejlevej var planteskole.

Man kan undre sig over, hvorfor der var så mange planteskoler i Kolding. Jorden i Kolding er i følge N. J. Bollerup svær at have med at gøre, og derfor dyrkede man også mest de grove ting som frugttræer o. lign. Kun Aksel Olsen havde de finere ting. En af grundene til de mange planteskoler var måske, at der ikke var planteskoler i Sønderjylland i den tyske tid, så det blev pålagt de koldingensiske planteskoler at kunne forsyne sønderjyderne, men det skyldes formentlig i højere grad det store antal haveselskaber i Kolding. Takket være haveselskabsformen, hvor en forening i fællesskab

købte jord, og den enkelte over en årrække betalte sin gæld tilbage til foreningen, gjorde det muligt for folk at få et lille hus med have i stedet for at skulle bo i lejlighed. Kolding har i dag af samme grund forholdsvis flere parcelhuse end f.eks. Vejle og Fredericia.

De mange planteskoler havde desuden den fordel, at kunderne kunne få alt på et sted, derfor kom der også mange kunder fra andre byer. De enkelte planteskoler kunne godt finde ud af at samarbejde om større ordrer.

N. J. Bollerup stammer oprindeligt fra Videbæk ved Herning. Han begyndte sin lærlingetid i et blandet handelsgartneri i Herning, Tybjergs Gartneri, men han fik her det råd, at han skulle søge til Kolding og afslutte sin lærlingetid her, fordi planteskolerne i Kolding var meget kendte og lærlinge herfra efterspurgte.

Da Bollerup kom til byen for at afslutte sin læretid på Karl G. Hansens Planteskole, var der 30 gartnerlærlinge på Kolding Tekniske Skole. Han blev ret hurtigt formand for gartneres lærlingeforening i Kolding og blev af den grund betragtet som kommunist. Efter to år hos Karl G. Hansen blev han fyret, fordi han havde opfordret til strejke mod en uheldig formand på planteskolen. Han fik derefter arbejde på Sorgenfri Planteskole ved Lyngby. Her var han til 1942, hvor han tog imod tilbuddet om at blive overgartner hos Karl G. Hansen.

Niels Juel Bollerups Planteskole

I 1946 startede han egen planteskole på Vejlevej 115, tæt ved den tidligere Munkenborg Kro. Den første en gros prisliste fra Niels Juel Bollerups Planteskole er fra 1949-50 og indeholder frugttræer, frugtbuske, rabarber, asparges, jordbær, hækplanter, prydbuske, slyngplanter, roser og stedsegrønne planter. I 1949 byggede Bollerup to store drivhuse i tilknytning til planteskolen, og da flygtningelejrene blev nedlagt i 1949, købte han det tilhørende gartneri og lavede blomkål på mistbænke.

Da Bollerup var startet for sig selv, analyserede han de andre planteskoler og fandt ud af, at de allesammen lavede frugttræer – og at de aldrig ville kunne komme af med dem. Så han besluttede at sælge ud af sine frugttræer, mens man stadig kunne få en god pris for dem. I oktober 1953 udsendte han sit eget *Havebladet*, og her var frugttræerne blevet fortrængt af frugtbuske og roser.

I 1950 introducerede N. J. Bollerup et nyt fænomen i planteskoleverdenen – selvbetjening. Han byggede et antal såkaldte skyggehaler. I stedet for at placere alle planterne ude på en åben mark, hvor gartneren skulle med ud og grave planten op for kunden, placeredes planterne under et tag i firkantede kummer enkeltvis indpakket i lufttæt vævet akryllærred og med et skilt ved hver kumme, der fortalte om plantens navn og pris. Ikke alene kunne planten stå længere her uden at tørre ud, men kunden kunne også selv betjene sig. En ekspedition, der tidligere kunne tage en time, kunne nu klares på 10 minutter. Bollerups metode blev senere indført i alle andre planteskoler.

Konsulent i Kolonihaveforbundet 1952-1962

Da Bollerup vidste, at det ville tage nogle år, før han kunne komme til at tjene på sin planteskole, tog han ved siden af at drive sin planteskole arbejde som assistent ved Statens Plantetilsyn og underviste på Kolonihaveforbundets gartnerskole.

I 1952 skrev han kontrakt med Kolonihaveforbundet i Danmark om at blive konsulent for 14. kreds i Kolding. Arbejdet, der var honorarlønnet, betaltes med 16 kr. pr. aften (kl. 18-21) og 45 kr. for en søndag (kl. 10-18) og bestod i at besvare spørgsmål om kolonihavernes dyrkning, aflægge besøg i foreningerne og deltage i havebedømmelser. I Koldingkredsen var ca. 700 haver tilsluttet Kolonihaveforbundet. Ud over de nævnte opgaver holdt Bollerup også foredrag for foreningens medlemmer bl.a. i beskæring af frugttræer.

Nogle af de gode råd, Bollerup gav haveejerne, var bl.a. at “en have skal ikke være en slaveanstalt” – der skal være en hyggekrog og en legeplads i enhver have, sagde han. Det var virkelig vanskeligt at trænge igennem med sådanne ideer i begyndelsen af 1950erne, hvor det, der kunne dyrkes i haven, var en helt nødvendig del af husholdningen.

Et stort incitament for kolonihaveejerne var dengang den årlige præmiering af haverne. Bollerup besigtigede over en periode de 700 haver i området, der var fordelt på 42 haveselskaber, og bedømte dem ud fra seks punkter: anlæg, orden, inddeling, blomster, grøntsager og frugt. Desuden blev der taget hensyn til jordens beskaffenhed, havens alder og om haveejerne havde forsøgt sig med nyere typer af

planter. De tre hovedpræmier, der var i tretårnet sølv, skænkedes af Kolding By, Kolonihaveforbundet og kredsen.

Med velstandsstigningen i begyndelsen af 1960'erne holdt disse præmieringer op. Dyrkningen af grøntsager og frugter var ikke længere så nødvendige for at få husholdningspengene til at slå til, og mange foretrak bil, skov og strand frem for den intensive have dyrkning. Det viste sig også i Bollerups havekataloger. Blomster og prydbuske dominerede, mens nytteplanterne blev henvist til en mere beskedne placering.

Det er først i begyndelsen af 1960'erne, den kemiske skadedyrsbekæmpelse bliver almindelig. I slutningen af halvtredserne anbefalede Kolonihaveforbundet opgravning af frugtbu-ke, der var angrebet af mider, men fra begyndelsen af 1960'erne anbefalede man i stedet sprøjtning med midler som Midol og Lindasec i haverne – disse giftstoffer var ikke så farlige som Bladan.

Det var arbejdet som konsulent i Kolonihaveforbundet, der fik N. J. Bollerup til at arbejde for, at Kolding fik en forevisningshave som en hjælp til havedyrkerne. Hvis de i en forevisningshave kunne se planterne forsynet med skilte, der fortalte om de enkelte planter, så kunne de i ro og mag finde frem til de planter, de selv ville have i deres egen have.

Tanken om forevisningshaven rejstes første gang af N. J. Bollerup ved Kolonihaveforbundets præmieuddeling i efteråret 1953. I første omgang foresloges en placering i Byparken, men da det ville genere rideklubben, enedes man i stedet om at anbringe den ved Slotssøen øst for friluftsbadet i Hospitalsgade. I løbet af

Forevisningshaven i Hospitalsgade. Foto fra ca. 1960.

1956 plantedes 5000 planter repræsenterende 2000 forskellige sorter i forevisningshaven. Havens arkitekt var planteskoleejer Erland Nørsgaard bistået af N. J. Bollerup, og formålet med haven var at skabe haveinteresse. En del af haven beplantedes som en rosenterrasse, og Neksøklinkerne fra Jernbanegades fortov blev brugt til havegange.

Haven fik officielt navnet Sct. Jørgens Botaniske Have og toges i brug i slutningen af 1957. I anledning af Sparekassen Koldings 100 årsdag forærede sparekassen til Kolding by skulpturen Siddende pige udført af billedhuggerinden Elise Heide-Jørgensen til anbringelse i den botaniske have.

I 1962 – efter 10 år som konsulent for Kolonihaveforbundet – besluttede N. J. Bollerup at trække sig tilbage som konsulent for at hellige sig sin egen planteskole.

Bollerups nyskabelser

Da Bollerup startede planteskole tilbød Frede Olsen på de etablerede planteskolers vegne, at de godt kunne aftage hans varer, men det endte med, at Bollerup overtog deres. Efter nogle år nåede han imidlertid til den erkendelse, at han ikke både kunne handle og producere. Han valgte i første omgang handelen og lod andre planteskoler producere for sig, bl.a. Nygaard's Planteskole i Vejen og Fiskholm Planteskole, som Bollerup selv havde igangsat. Det viste sig dog, at han alligevel ikke kunne afholde sig fra produktionen af planter og især ikke, da han fandt nye former at gøre det på.

En af Bollerups nyskabelser var såkaldt tågeformering. Det handlede om, at han i et drivhus ophængte rør, der ved hjælp af særlige dysser forstøvede vandet så meget, at det lignede

Flere af N. J. Bollerups ansatte på Planteskolen boede på Uldspinderiet på Vejlevej (hvor nu Flügger er), der var husvildebolig helt frem til 1963.

tåge. Tågen reguleredes af en fotocelle, der ved et bestemt lys satte tågeproduktionen i gang. Det var et amerikansk system, som Bollerup havde fået en radiotekniker, Axel V. Eisby fra Låsbygade, til at hjælpe sig med. Ved hjælp af denne teknik kunne han fremstille stiklinger, bl.a. stedsegrønne på en måned – noget, der tidligere ville have taget 1-1½ år. I andre tilfælde kunne det tage flere år, men det var alligevel hurtigere end tidligere. N. J. Bollerup udtalte til avisen, at hans motto var “Gør det sjældne almindeligt – ved masseproduktion”.

Senere – i begyndelsen af 1960'erne – gik han over til at avle planterne direkte i plastikposerne eller plastikpoter leveret af firmaet Rolles Fabrikker i Vejen efter Bollerups idé og design – oven på jorden, der var belagt med sort plastik. Det viste sig, at væksterne voksede dobbelt så hurtigt som tidligere – der var fuld kontrol med jordbehandling, gødning og vanding og den sorte plastik forøgede jordvarmen. Dyrkningsmetoden var meget plads- og arbejdsbesparende. Desuden kunne planterne sættes i jorden hos haveejerne på alle tider af året, når blot jorden ikke var frossen. Denne dyrkningsmetode gjorde det muligt at dyrke stedsegrønne planter i Danmark frem for at skulle importere dem fra Holland.

Bollerup havde også planer om at anlægge en forevisningshave ved sin planteskole på Vejlevej med springvand og projektørlys, men det blev dog ikke til noget.

Et andet eksperiment, som ikke viste sig levedygtigt var forsøg med at oversprøjte planterne med et plastlag for at hindre fordampning. Med denne metode skulle man kunne

N. J. Bollerup fotograferet ved åbningen af den nye planteskole på Lærkevej i august 1968. Foto: Peter Thastum.

plante allerede om sommeren i stedet for at skulle vente til efteråret.

Flytning til Lærkevej

Ejendommen Vejlevej 115 kom til at ligge i vejen for et nyt Lejerbo-byggeri og de dertil hørende vejomlægninger, og Bollerup mageskiftede sig i stedet til 10.000 m² jord i industrivarteret øst for Vejlevej på Lærkevej, hvor nu Burcharth og Merrild Kaffe ligger. Den-

gang var Lærkevej kun en grusvej med to rækker tjørnehække og uden kloakering. Han fik hermed mulighed for at drage konsekvensen af de senere års resultater og kunne derfor planlægge det nye byggeri efter kun at plante i pletter oven på jorden i de store industrihaller. Planerne var allerede i gang i 1965 – halvdelen af jorden skulle bruges til planteproduktionen, den anden halvdel til et stort plantesupermarked.

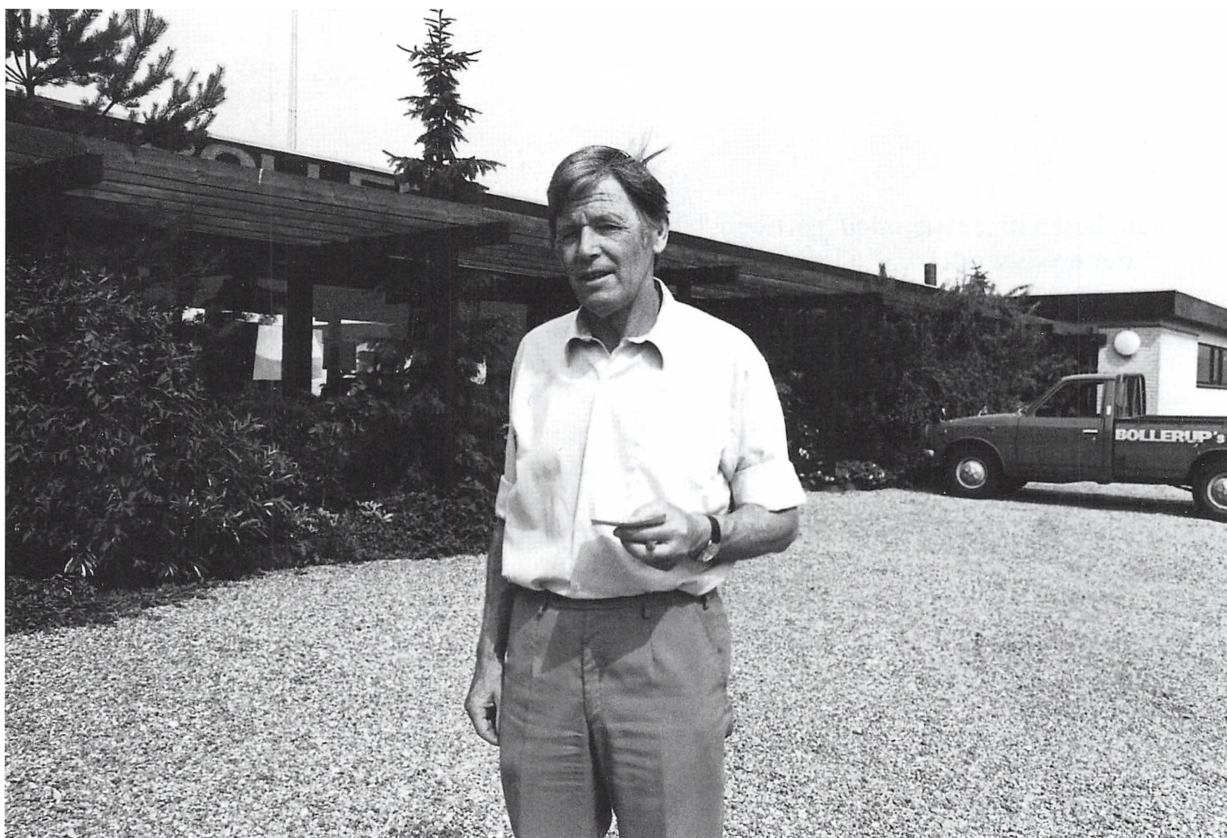

Grevinde Inge af Rosenborg foretog den officielle åbning af Bollerups Plantecenter den 3. september 1968. Foto: Peter Thastum.

Det nye Bollerup Plantecenter på adressen Lærkevej 7 blev indviet den 3. september 1968. Grevinde Inge af Rosenborg, der kort forinden var blevet gift med grev Ingolf og flyttet fra Lyngby til Egeland i Øster Starup, foretog den officielle åbning ved at overklippe en blomsterranke.

I plantesupermarkedet kunne kunderne

selv gå rundt med deres indkøbsvogn og udvælge planterne til deres have. Der var også plads til en præsentationshave og til en legeplads til børnene. Indenfor var der børneparkering – undersøgelser havde nemlig vist, at ca. 60% af kunderne var yngre familier, der skulle etablere sig. N. J. Bollerup havde også planer om at udstille kunstværker blandt plan-

Planteskoleejer N. J. Bollerup fotografert foran plantecentret på Lærkevej i juli 1976. Foto: Peter Thastum.

terne. Plantecentret, der fik facade ud mod Lærkevej, var tegnet af arkitekt Erik Madsen.

Plantesupermarkedet blev en forrygende succes – omsætningen steg i det efterfølgende år med 50 %, og i juni 1969 fik N. J. Bollerup Kolding Salgs- og Reklameforenings initiativdiplom for opførelsen af dette Danmarks første plantesupermarked.

Også i de følgende år steg omsætningen, og i 1976 var det nødvendigt at etablere en ny blomsterafdeling for at følge med udviklingen. Samtidig fik N. J. Bollerup tilbuddet om at blive haveinspektør i Den geografiske Have. Dette tilbud tog han imod, og han opførte derefter med planteskolevirksomheden.